

בדין אור של בית הכנסת, נג ע"א

תני חדא: אור של בית הכנסת ושל בית המדרש מברכין עליו, ותניא אידך: אין מברכין עליו! –

לא קשיא: הא – דאיכא אדם חשוב, הא – דליכא אדם חשוב.

ואי בעית אימא: הא זהא דאיכא אדם חשוב, ולא קשיא: הא דאיכא חזנא, הא דליכא חזנא,

ואי בעית אימא: הא זהא דאיכא חזנא, ולא קשיא: הא דאיכא סהרא, זהא דליכא סהרא.

שיטת רש"י

הברכה תלויה בשלושה משתנים [הערכים הימניים נוטים לברכה]:

אדם חשוב [אין / יש]

חזן [יש / אין]

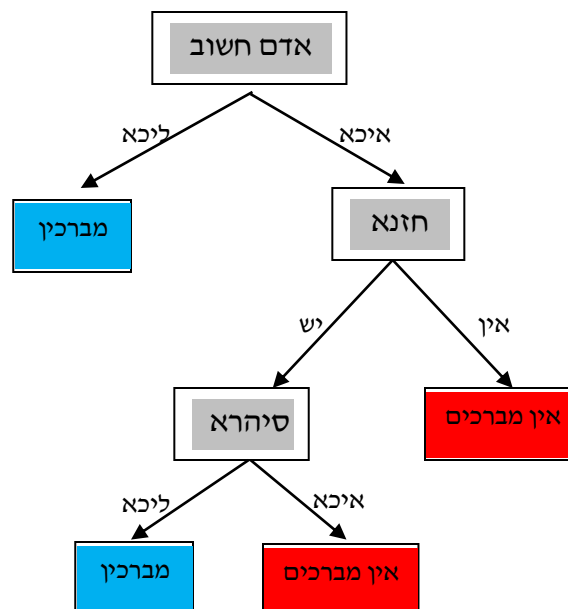
ירח [אין / יש]

לפי גירסת רש"י הברכה תלויה בצירוף הבא של הערכים:

אם אין אדם חשוב או [יש חזן וגם אין ירח] $\leq$ מברכים

אם יש אדם חשוב וגם [אין חזן או יש ירח] $\leq$ אין מברכים

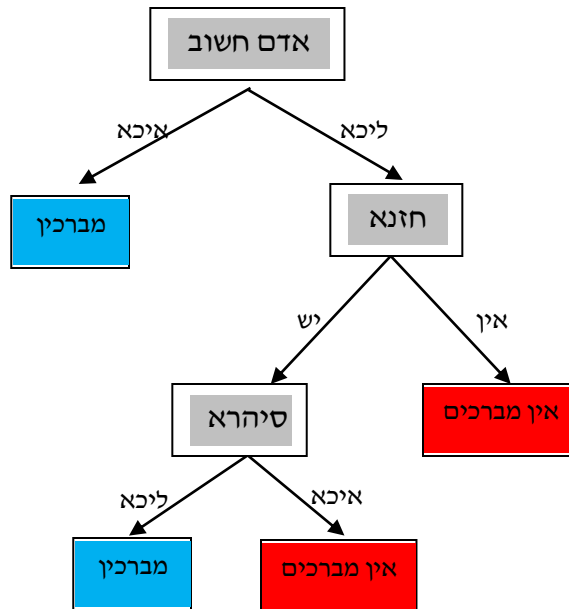
ביאור הדברים: האש הראויה לברכה היא אש שעשויה לאורה. אם אין סיבה אחרת לאש (אין אדם חשוב) או לחילופין כשיש סיבה חיובית שצריך אש כדי להאיר (כמו חזן ללא אור ירח) – בשני המצבים הללו מברכים. רק כשיש סיבה אחרת לאש (יש אדם חשוב) ואין צורך לאורה (אין חזן או יש ירח) – רק אז לא מברכים.

שיטת ר"ח (בתוספות)

לפי ר"ח דווקא כשיש אדם חשוב היא לאורה, כך הצירוף של הערכים המשפיעים על הברכה הוא:

אם יש אדם חשוב או [יש חזן וגם אין ירח] <= מברכים
 אם אין אדם חשוב וגם [אין חזן או יש ירח] <= אין מברכים
 התרשים יראה כך:

משמעות הדברים היא, שכדי לברך צריך סיבה חיובית המוכיחה שהאש היא לאורה. שתי הצעות לסיבה כזו עולות בסוגיא: או אדם חשוב או חזן (ללא ירח).

בין רש"י לר"ח

היחס בין השיטות הוא, שבעוד שלר"ח צריך סיבה חיובית של 'להאיר', כדי שאפשר יהיה לברך, לפי רש"י רק אם יש סיבה 'שלילית', דהיינו צורך אחר מ'להאיר' (יש אדם חשוב) רק אז צריך את הסיבה החיובית (כמו חזן) כדי שניתן יהיה לברך.
 ניתן לומר אם כן שהמחלוקת ביניהם היא על ברירת המחדל: לרש"י ברירת המחדל שהאש היא לאורה, וניתן לברך עליה, ורק אם יש סיבה שלילית עולה הצורך בסיבה חיובית כנגדה, ואילו לר"ח ברירת המחדל שהאש לא לאורה, ותמיד צריך סיבה חיובית כדי שניתן יהיה לברך.